

МОІСЕЄНКО О. Ю.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЕТНОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ СИМВОЛІЗАЦІЇ ФАУНИ В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ НАРОДІВ СХІДНОЇ АФРИКИ

Статтю присвячено дослідженню етнокультурних особливостей символізації фауни та особливостям мовної об'єктивації символів в англomовній картині світу народів Східної Африки. Результати дослідження свідчать про те, що символічний простір в англomовній картині світу народів Східної Африки формується в результаті гібридизації етнічного та англomовного світосприйняття.

Ключові слова: символізація, національно-культурний символ, англomовна картина світу, Східна Африка.

Статья посвящена исследованию этнокультурных особенностей символизации фауны и языковой объективации символов в англоязычной картине мира народов Восточной Африки. Результаты исследования свидетельствуют о том, что символическое пространство в англоязычной картине мира народов Восточной Африки формируется в результате гибридизации этнического и англоязычного мировосприятия.

Ключевые слова: символизация, национально-культурный символ, англоязычная картина мира, Восточная Африка.

The paper considers the ethnocultural peculiarities of the fauna symbolization and the language objectivization of symbols in the English language picture of the world of the people of East Africa. The results of the research show that the symbolic space in the English language picture of the world in the linguocultural context of East Africa is formed as a result of hybridization of the ethnic and English language world view.

Key words: symbolization, national-cultural symbol, the English language picture of the world, East Africa.

Метою дослідження обрано етнокультурні особливості символізації фауни та особливості мовної об'єктивації символів в англomовній картині світу народів Східної Африки.

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю дослідження національно маркованих символів у зіставному, міжваріантному плані при полінаціональному статусі мови в аспекті вивчення особливостей *полілінгвокультурної* моделі мовної картини світу. Символізація, створення символів на основі різноманітних асоціацій – яскрава риса будь-якої лінгвокультури. Символи – одиниці національні, саме вони творять таємничу мову смислів, незрозумілу для представників інших культур, саме вони найвиразніше передають особливості національного світосприйняття. Опанування мови символів дозволяє зробити крок до розуміння ментальних особливостей народу, а, отже, і

до заглиблення у психоестетичний генофонд певної нації [1]. Культурно специфічний зміст символів, які пов'язані з позначенням світу природи, є цікавими у філософському, мовному та культурологічному аспектах, оскільки вони пов'язані з феноменом мовної особистості.

У лінгвокультурному контексті Східної Африки англійська мова виступає в ролі мови міжнаціонального спілкування. Особистісна ідентичність у Східній Африці визначається як полілінгвокультурна – особистість відчуває приналежність до кількох національних лінгвокультурних спільнот. Африканець сьогодні є живим злиттям культурних річок – з одного боку, традиційна культура з її притоками релігії, соціальної культури, мови, цінностей та світобаченням, та, з іншого боку, це християнська західна культура з її власними притоками [2]. Особливості територіальної та соціальної диференціації англійської мови в країнах Африки почали вивчатися з другої половини ХХ століття. Серед дослідників такі вчені як О. Е. Семенець [3], П. Скандера [4], А. Бурегейа [5]. Досліджувалися основні відмінності варіантів англійської мови, які включали зміни в лексичному складі, граматичному та фонетичному складі мови, а також розвиток значень деяких лексичних одиниць англійської мови в таких країнах як Кенія, Танзанія, Уганда. Проте дослідження особливостей сучасної англійської мови в лінгвокультурному контексті Східної Африки на концептуальному рівні відсутні.

Об'єктом дослідження в даній статті стали фольклорні тексти, тексти англійськомовних прозових, драматургічних та поетичних творів сучасних поетів та письменників Східної Африки, а також тексти англійськомовних газет.

Природні символи належать до найраніше сформованого шару свідомості людей і посідають одне з основних місць в ментальності будь – якої нації. Вся історія людства – це історія взаємодії з природою, географічним середовищем. Фауна — сукупність видів усіх тварин, яка склалася історично, мешкає в певному регіоні та входить до всіх біогеоценоз.

Східна Африка має багату та різноманітну фауну, яка є гордістю країн Східної Африки. Туристи з усіх країн світу хочуть побачити те, що називається *wildlife*: сотні тисяч кілометрів недоторканої землі національних парків, велика кількість тварин та дивовижні краєвиди. Англійська мова поповнилася лексичними одиницями, які пов'язані з

особливостями фауни цього регіону та можливістю познайомитися з нею. З суахілі в англійську мову прийшло слово *safari*, яке згідно *Online Etymology Dictionary* було зафіксовано в словнику англійської мови ще в 1858 році. Як відзначає А. Бурейга, це слово вже не входить у таку категорію як *Kenyan English Vocabulary* [5:4]. А. Бурейга також звертає увагу на той факт, що значення *safari* у міжнародній англійській, *International English*, мові відрізняється від значення *safari* у кенійській англійській, *Kenyan English*. У кенійській англійській *safari* означає будь-яку подорож з одного пункту до іншого, *any trip or journey made from one point to another* [5:5]. У той же час *Online Oxford English Dictionary of Current English* подає значення *safari* як (*especially in East Africa*) *an expedition to observe or hunt animals in their natural habitat*. Таким чином у кенійській англійській мові слово сафарі має більш широке значення. Можна також відзначити наявність особливого стилю одягу, який асоціюється зі словом сафарі: *cargo pants with side pockets, safari shirt that comes in short or long sleeves and T-shirts, timberland boots* та *safari hat*:

“The bush experience is rough, and calls for heavy dress. Safari wear is made to bring life to the jungle,” says Victor Mwitiki of One Way Bronx. The attire consists of cargo pants with side pockets. The jackets too have several pockets designed to carry many items such as knives, torches, penknives – indeed, the whole kitchen. The idea of pockets is to reduce the number of hand luggage a person carries. There is also a special safari shirt that comes in short or long sleeves and T-shirts. The jungle experience is completed with safari boots or timberland boots and a safari hat. The hat has an extra band that absorbs sweat and gives comfort. The safari wear comes in colours that reflect the outdoor life, jungle green and brown, which is ideal for the bush, mountain climbing or hiking (The Standard, 13.09/2009).

Safari має свій спеціальний словник для того, щоб туристам були зрозумілі особливості подорожі, *Safari Glossary*. Одним із ключових висловлювань є *game drive*, яке має значення *a drive in a safari vehicle to look for and watch the wildlife*. *Online Oxford English Dictionary of Current English* визначає *game*, як *wild mammals or birds hunted for sport or food*. *Game* використовується також в словосполучення з такими іменниками як *night, evening, view*: *night game, evening game, game view*. Особливо важливим під час сафарі вважається побачити у дикій природі тварин, які належать до великої п'ятірки, *the Big Five*.

Висловлювання *the Big Five* прийшло у міжнародну англійську мову з англійської Східної Африки [5:9]. До великої п'ятірки, *the Big Five*, входять такі тварини як *lion, African elephant, African buffalo, leopard* та *rhinoceros*. До групи *the Big Five* входять тварини не за розміром, а тому що на них важко полювати на ногах [5:9]. Важливим стає також словосполучення *game reserves* – території дикої природи, які зберігаються для туристів. Наприклад, *safari* національними парками може включати наступну програму:

A safari starting from Nairobi to the Tree hotel in Aberdare for night game viewing from hotel balcony, the spectacular birdlife, majestic scenery of a Great Rift Valley lakes and one of Kenya's finest game reserves – Masai Mara.

Day 1 Nairobi – Tree hotel

You drive in the morning to your base hotel for lunch and then onto your Tree hotel for the evening game watching, dinner and overnight.

Day 3 Rift Valley – Masai Mara

Your Safari in Kenya continues across the floor of the Great Rift Valley to the Masai Mara Game Reserve for lunch, an afternoon game drive, dinner and overnight. The Mara is one of Kenya's most popular game reserves as most species of game found in the country live in its well-watered plains.

Day 4 Masai Mara

Morning and afternoon Game drives to look for the 'big five' with meals and overnight at your lodge or camp (Natural Track Safaris).

Таким чином, *safari* є символом країн Східної Африки та входить до ряду інших запозичень з мови кісуахілі, які є відомими практично у всіх лінгвокультурах світу та репрезентують країни Східної Африки:

The words, most of which have Swahili origin, have been embraced in all corners of the world. Mention words like hakuna matata, jambo, safari, nyama choma and harambee across the world and immediately Kenya comes to mind (The Eastandard, 04/07/2009).

Для культури народів Східної Африки характерне дуже обережне ставлення до природи та її захист. Цікавим є дорожній знак поблизу національного парку, де тварина, африканська дика свиня, та діти мають рівні права:

Speed Limit

20 K.P.H.

Warthogs and Children

Have right of way

У газетній статті автор підкреслює, що захист тварин – це обов’язок людства:

Let us not forget our animals, which were mercilessly persecuted and remember that the creator gave us a duty to protect them (Daily Nation, 02.01.2008)

Африканський філософ та культуролог, Д. Мбуру, у своїй монографії *Thematic Issues in African Philosophy* відзначає, що “африканці усвідомлюють своє буття холістично. Вони розглядають себе, свою землю, свої ліси та тварин, як щось прототипічне, що потребує збереження у первозданному вигляді. Африканці до природи мають відношення, яке можна визначити як не експлуаторське (*non-exploitative*). Вони шукають такого способу життя, щоб жити в гармонії з природою. Вони практикують таку форму взаємовідносин, яка базується на кооперації, дружбі, любові та повазі до всього, що є в природі. Це включає все, що існує в природі. Африканець зображується як істота, яка розуміє, що вона є лише різновидом серед інших і таким чином приймає своє місце у природі та підтримує всі форми життя у світі” [6:43].

А. Букенья та М. Гачанья відзначають, що африканці не тільки захоплюються тваринами та іншими творіннями, вони відчують взаємозв’язок з ними. У багатьох африканських спільнотах люди розглядають себе прямими родичами деяких тварин. Кожна родина (*clan*) ідентифікує себе з певною твариною, та ця тварина стає символом родини або оберегом. Нікому з членів родини не дозволялося полювати на таку тварину, їсти її м’ясо або використовувати її шкіру. Такі традиції допомогли зберегти дику природу (*wildlife*) у багатьох частинах африканського континенту [7:73]. Наприклад:

The mother of all my children (bless her soul) was Princess Christine Nakalema of the Lions clan! (The Daily Monitor, 25.08.2009)

Особливі стосунки з природою знаходять своє відображення в усній народній творчості. Усна народна творчість у Східній Африці існує в декількох формах: історії, які визначаються як *stories*, та включають казки, легенди, міфи, а також в усній народній творчості є дуже популярними пісні та прислів’я. Усний фольклор створюється на різних мовах, оскільки в Східній Африці проживає близько 200 народностей, та багато з них мають свою мову. Англійською мовою усний фольклор представлений в учбових посібниках для шкіл

та в окремих виданнях. Таким чином, діти, які представляють різні етнічні спільноти, вчать фольклор та цінності різних народів у школі через англійську мову, оскільки англійською мовою викладають усі предмети в школі, що сприяє формуванню певної мовної свідомості. В усних історіях тварини та люди взаємодіють та живуть у спільних ситуаціях. У фольклорі тварини набувають рис людини: одружуються, мають будинки, виховують нові покоління, як це роблять люди. Почуття єдності з природою африканці висловлюють у багатьох усних поетичних творах, як наприклад у наступній пісні, де танець людини є танцем бабки:

*Let me dance two steps
Such as the dragonfly dances
By the riverside.
Let me dance so that you may see
How the dragonfly dances
By the riverside [7: 74].*

Популярним та відомим у західній культурі є символ лева. Лев є символом багатьох королівських сімей в Європі. Образ лева є присутнім на гербах Англії та Шотландії, та за левом закріпилася стійка асоціація *царя тварин, King of Beasts* [8].

Проте лев не є таким символом для більшості народів Східної Африки. Наприклад, плем'я Масаїв живе в місцевості, де також живе багато левів. Масаї мають череди худоби, тому цілком очевидно, що вони є ворогами левів. Кожний молодий чоловік племені Масаї хоче, щоб усі знали який він хоробрий. Молодий чоловік племені Масаї вважається хоробрим чоловіком, яким захоплюються його друзі та всі молоді жінки, коли на полюванні кров лева попадає на його спис, Проте інший африканський народ, Накале, вірить, що коли їх цар (*king*) вмирає, він становиться левом. Тому вони ніколи не вбивають левів, якщо вони можуть уникнути цього, вони бояться, що можуть вбити свого царя. Якщо лев вбиває когось із людей цього племені або худобу цього племені, тоді вони звертаються до свого священика з проханням визначити, чи є цей лев їх царем. Якщо священик каже, що це їх цар та він є злим на свій народ, тоді вони приносять дари для того, щоб він їх простив. Проте якщо священик каже, що цей лев не є їх царем, вони його вбивають [9:108].

У фольклорній історії *The King of Animals* хоча цар тварин стає головним героєм, проте хто конкретно є царем тварин, яка тварина або

навіть людина, є незрозумілим до кінця історії:

Long ago all the animal lived together under the leadership of their king whom they loved very much. They loved him so much because he was good-hearted and also a good ruler [10:64].

У сучасному англомовному дискурсі Східної Африки лев позначається як цар, але не тварин, а джунглів, *the king of the jungle*:

The lion, so called the king of the jungle, is the largest carnivore in East Africa. The adult lion stretches between 1.4 m to 2.2 m – excluding the tail (Africa Travel Newsletters).

KWS Head of Species Conservation and Management Patrick Omondi says Kenya had more than 20,000 African lions in 1963. It dropped to 2,749 in 2002 and stood at 1,970 last year, showing the danger facing the proverbial king of the jungle (The Standard, 07/06/2009).

Означення *the proverbial* хоча і підкреслюють розуміння того, що цей символ є відомим та усталеним, проте також дистанціює це висловлення від лінгвокультурного контексту Східної Африки. Слід відзначити, що джунглі, *jungles*, які визначаються, як *a tropical forest in which trees and plants grow very closely together*, не є типовими для місцевості країн Східної Африки де більшість території є покритою рідкісно-степними лесами та саванною, саме савани є природним середовищем африканських левів. Проте символ лева як *King of Jungles* є популярним, наприклад, у лінгвокультурному контексті Сполучених Штатів. Наприклад, цей символ використовується в назві мультиплікаційного фільму виробництва Сполучених Штатів *Leo the Lion: King of the Jungle*. Можна припустити, що це висловлювання виникло в зв'язку з тим, що в більшості людей Африка асоціюється з джунглями, та оскільки леви мешкають в Африці, створилася помилкова асоціація. Таким чином висловлювання *King of Jungles* є запозиченим у лінгвокультурному контексті Східної Африки.

Для лінгвокультурного контексту Східної Африки ліс, включно з тропічними джунглями, поряд з позначенням *jungle*, позначається іменником *forest*, та позначення *forest* є більш поширеним. Королями лісів Східної Африки вважаються гірські горили, *Kings of the Forest*, для яких тропічні джунглі на схилах гір є природною середою мешкання в Східній Африці. Любов та турботливе ставлення до горил виражене в том, що горили визначаються як *enormous and gentle kings of the forest*:

Dawn trek to find the Mountain Gorilla, in the volcanoes made

famous by Dian Fossey. This is a challenging trek to as high as 8500' in thick highland jungles. Towering ferns and draping lianas are hacked away by your ranger guides. When you find a gorilla family, you'll have one of the most dramatic hours of your life, as you sit among these enormous and gentle kings of the forest. By the end of the day you descend the volcano and drive back to Kigali for a celebration dinner and overnight at the Intercontinental Hotel (African Safari Tours).

Одним з найбільш популярних антропорфізованих тварин усних фольклорних історій є заєць або кролик, *hare* або *rabbit*. *Hare/rabbit* є героєм більшості народів Східної Африки, таких як наприклад, Лухуья, Календжін, Камба, Гіріама, Кікуья, Суахілі та багато інших народів. Він є тим героєм, якого обожнюють та поважають. В оповіданнях племені Луо заєць з'являється під різними іменами Апвойю (*Arwoyo*), Ньягсін (*Nyagthin*), Огіла Ньякарондо (*Ogila Nyakarondo*), Осін Осін (*Othin Othin*) або просто Осін (*Othin*) [11:42]. Заєць є героєм багатьох історій про ловкача, *trickster stories*. В історіях про ловкача заєць є іноді розумним та хитрим планувальником, який більше використовує свої розумові здібності, ніж мускули. В інших історіях він просто користується тими можливостями, які зустрічаються на шляху. Тільки в небагатьох історіях він представлений як глупий, якому допомагає шанс. Історії про ловкачів є дуже популярними в Східній Африці [11:43]. Наприклад, цікавою є історія про лева та зайця, *The Lion and the Hare*. Лев проголосив себе царем тварин та хотів їх всіх з'їсти, проте маленький заєць врятував своє життя та життя інших тварин, використовуючи свою кмітливість, таким чином маленький заєць руйнує образ лева, як всемогутньої тварини.

Більшість історій про ловкачів передають приховані та сильні послання (*criptic and powerful messages*) суспільству. Слід відзначити, що маленькі тварини в традиційних усних історіях часто перемагають своїх більших та сильніших опонентів. Вони перемагають тому, що здатні використовувати свій розум та є дуже кмітливими. К. Аківага та Б. Одага відзначають, що маленькі тварини, які репрезентують слабших та найменш важливих членів суспільства, символізують звичайних людей, які складають маси в будь – якому суспільстві. Вони можуть здаватися безпечними та неважливими, проте в дійсності вони є успішними у грі за виживання та світ належить їм. Не можна стверджувати, що маленькі тварини ідеалізуються, врешті звичайні

люди також мають як свої позитивні якості, так і недоліки. Більш великі та сильні тварини, такі як слони, леви та гієни, які часто зображуються зарозумілими та жадібними, можуть розглядатися як ті, що репрезентують тих членів суспільства, які мають владу та гроші. Образи тварин використовуються для того, щоб викрити певних членів суспільства, проте не називати їх [11:15]. Можна зробити висновок, що *trickster stories*, які зображують протагоніста, яким є антропоморфізована тварина, мають не тільки розважальну функцію, але також мають соціальну спрямованість.

Таким чином в етнокультурній свідомості народів Східної Африки *hare/rabbit* має позитивні характеристики: смілий, розумний ловкач, *trickster*. Саме тому у вірші *The Inmates заєць* характеризується як дотепний, *witty hare*, дотепність також вимагає розумових здібностей:

I remember calm evenings:

A band tamed and captured,

By rumbling wonders

Of mighty elephant, witty hare,

Dashing lads and pretty maids (Poems from East Africa, Rwakyaka P. The Inmates, p. 148).

Саме етнокультурне світобачення складає архетипне підґрунтя для визначення *rabbits* у газетному дискурсі як лідерів, *pacesetters*:

Elsewhere, coaches have ruled out deploying runners as 'rabbits' (pacesetters) as the country seeks to reclaim all individual and team titles it lost to Ethiopia in Edinburgh (The Standard, 12.03.2009).

Африканські герої-ловкачі, *tricksters*, є прототипами серії оповідань про *Brer Rabbit*. Раби з африканського континенту привезли з собою історії про ловкачів до Сполучених Штатів Америки. Президент Сполучених Штатів Америки Теодор Рузвельт у своїй автобіографії стверджував, що він був вихованим на цих історіях [12].

Заєць з'являється у фольклорі Великої Британії у сталому висловлюванні *as mad as a March hare*. Кролики, *rabbits*, асоціюються з весною та є символом релігійного свята Пасхи, *Easter Bunny*. Найбільш популярною сьогодні є асоціація кролика з грайливою сексуальністю символом якої є *Playboy Bunny*. Таким чином, можна спостерігати розбіжності в асоціаціях в різних лінгвокультурах при міжваріантних зіставленнях, що знаходить свій прояв у створенні колокацій, які будуть притаманні тільки певним лінгвокультурам.

Представники фауни поряд з флористичними символами

символізують красу людини. Цікавим є приклад з роману Г. Огот, де краса молодої дівчини порівнюється з перлинами, з ліліями та з дикою антилопою.

I am lucky to possess the whole of you – you who are nothing but loveliness. Your skin is smoother than the surface of a pearl; your sleepy eyes have the beauty of water lilies; and your features, or to use technical terms, your contours, are as delicate as those of a wild antelope (Ogot G., p. 50).

Символи лілії, перлини та антилопи є універсальними символами краси. Проте реалії фауни Східної Африки породжують символи, які є специфічними тільки для лінгвокультурного контексту Східної Африки. Наприклад, у вірші *I Love You, My Gentle One* поет асоціює свою кохану дружину з яйцями єгипетської чаплі, *the cattle-bird's egg*:

You are the cattle-bird's egg (Poems from East Africa, Bitamazire R. I Love You My Gentle One, p. 23).

Яйця єгипетської чаплі, *the cattle-bird's egg*, дуже важко знайти. Поет хоче сказати, що таку дружину дуже важко знайти та вона є дуже цінною для нього.

Таким чином, результати дослідження свідчать, що символічний простір в англомовній картині світу народів Східної Африки формується в результаті гібридизації етнічного та англомовного світосприйняття. Коріння самотності символічного простору полягає в особливостях природного середовища та взаємодії людини з природою, що формує певні архетипні асоціації в етнокультурній свідомості.

Перспективи дослідження. Проведене дослідження дозволяє поглибити вивчення особливостей англомовної картини світу народів Східної Африки. Перспективи полягають у необхідності подальшого дослідження національно маркованих символів у зіставному, міжваріантному плані для подальшого розкриття лінгвістичного феномену полілінгвокультурної моделі мовної картини світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пастух Н. А. Зооморфні образи в українському фольклорі. Образ зозулі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.07 “Фольклористика” / Надія Анатоліївна Пастух ; Львівськ. нац. ун-т імені Івана Франка. – Львів, 2001. – 19 с. 2. *Isiguzo A. I. African Culture and Symbolism: A Rediscovery of the Seam of a Fragmented Identity* [Електронний ресурс] / Andrew Ifeanyi Isiguzo // Seminar Papers [“Symbols in Cultures and Identities in a Time of Global Interaction”], (15 September–10 November 2005). – Washington,

D.C. – Режим доступу до статті : <http://www.crvp.org/seminar/05-seminar/working%20sessions.htm> 3. *Семенец О. Е.* Социальный контекст и языковое развитие : [монографія] / Олег Евгеньевич Семенец. – К. : Вища школа, 1985. – 173 с. 4. *Skandera P.* Drawing a Map of Africa: Idioms in Kenyan English : [монографія] / Paul Skandera. – Tübingen : Narr, 2003. – 225 p. 5. *Buregeya A.* Aspects of the Vocabulary of Kenyan English: an Overview / Alfred Buregeya // Occasional Papers in Language and Linguistics / Ed. Alfred Buregeya. – Kenya : University of Nairobi, 2007– V. 3. – P. 1–32. 6. *Mburu J. N.* Thematic Issues in African Philosophy : [monograph] / James Ndungu Mburu – Nairobi : Acacia Publishers, 2003. – 107 p. 7. *Bukenya A.* Oral Literature / Austin Bukenya, Muigai Wa-Gachanja. – Nairobi : Longhorn Publishers (K) Ltd, 2007. – 127 с. 8. *Nell W. P.* King of Beasts: Manipulation of the Lion Symbol by Patriarchal Culture / Warren Patricia Nell // Mythosphere : scientific journal / Editor in Chief William G. Doty. – NY : Routledg, 2000. – Vol. 2. – Issue 1. – P. 24–36. 9. *Ogundipe P. A.* Practical English : A Comprehensive Secondary Course (comprising five Pupils' Books and a Teacher's Book) / P. A. Ogundipe, P. S. Tregidgo. – Accra : Ministry of Education of Ghana, 1971. – В. 1 : Practical English. – 256 p. 10. *Miruku O.* Oral Literature / Okumba Miruku. – Nairobi: Acacia Publishers, 2003. – 166 p. 11. *Akivago K.* Oral Literature. / Kichamu Akivago, Bole Odaga. – [18th ed.] – Nairobi : East African Publishers Ltd, 2004. – 134 p. 12. Roosevelt Th. Roosevelt: an autobiography / Theodore Roosevelt. – N.Y. : Macmillan, 1913. – 647 p.

ДОВІДНИКИ

Safari Glossary, 2009 [Электронный ресурс]. – Режим доступу до словника : <http://www.safaripatrol.com/safariglossary.shtml>

The Online Oxford English Dictionary of Current English [Электронный ресурс]. – Oxford : Oxford University Press, 2009. – Режим доступу до словника : <http://www.askoxford.com>

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

Daily Nations. – Newspaper – 2006–2009.

An Anthology of East African Poetry / [ed. by Andrew Amateshe] – Essex : Longman Group UK Limited, 2003. – 127 p.

Ogot G. The Other Woman and Other Short Stories / Grace Ogot. – Nairobi : East African Educational Publishers Ltd., 2006. – 250 p.

Poems from East Africa / [edited by David Cook and David Rubaditi]. – Nairobi : East African Educational Publishers Ltd., 2006. – 190 p.

African Safari Tours

http://www.safari.co.za/Tanzanian_Safari_Tours-travel/tanzania-safari-13-day-guided-jungles-volcanoes.html

Natural Track Safaris

http://www.natural-track.com/5_days4_nights_mt_kenya_masai.html

Daily Monitor. – Newspaper. – 2006–2009.

The Standard. – Newspaper – <http://www.eastandard.net/>

[Africa Travel Newsletters](http://www.africapoint.com/newsletters/cats.htm) <http://www.africapoint.com/newsletters/cats.htm>

The Classic Tales of Brer Rabbit / [ed. by Joel Chandler Harris] – Philadelphia : Running Press Kids, 2008. – 56 p.

The Lion and the Hare: An East African Folktale / [adopted by Stephen Krensky] – N.Y. : Millbrook Press, 2008. – 56 p.